

**Jus Canonicvm R.P. Pavli Laymanni, Soc: Jesu Theologi, Et
Olim In Alma Et Episcopali Academia Dilingana SS.
Canonum Ordinarii Professoris**

Juris Canonici A. R.P. Paulo Laymanno Societatis Jesu Theologo SS.
Canonum In Alma, Catholica, Et Episcopali Universitate Dilingana
Professore Qvondam Ordinario, Prælectionibus Academicis Illustrati

Laymann, Paul

Dilingæ, 1673

Capitulvm XVII. Cùm super &c.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62587](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62587)

rem secundum quem agi possit interdicto possessorio pro iuribus merè personalibus ad pensionem solvendam, vide quæ dixi in *cit. c. Querelam.*

2 Not. II. Actus, ad cuius substantiam requiritur scriptura, videlicet lata sententia *c. ult. h. tit. in 6. l. 2. C. de sententiis. ex periculo recitandis*, probari potest per duos testes, si scriptura deperdita sit. *c. Cum olim. 12. de privileg. & notat Abbas hic n. 4. Mascard. de probationibus concl. 908.* vbi ait tria hoc casu esse probanda videlicet actum celebratum fuisse, instrumentum super eo confectum, illudque amissum, iuxta *l. testium. 18. C. de testibus.* & videri potest *Bald. ibi. n. 3.* vbi ait: quod instrumenta interdum perduntur casu fortuito, videlicet incendio, naufragio &c. tunc qui casum allegat, debet eum probare, probato autem casu, sufficiunt duo testes ad probandum instrumentum & tenorem eius; verum quod attinet ad casum amissionis, si probatio difficilis sit, ad coniecturas, præsumptiones, & iuramentum confugiendum erit. Vide *Felin. hic & Canonist. in c. Cum olim.*

3 Not. III. Sententia Iudicis valida est, tametsi nulla in ea causa expressa sit. Ita *text. & gl. recepta hic verb. exprimantur. Durand. in speculo. l. 2. p. 3. tit. de sententia. §. 5. n. 3.* vbi ait: consultius esse Iudici, vt causam nullam exprimat, ne, si fallam seu juri repugnantem alleget, sententia vitietur. Veruntamen *Durand. ibidem & Gl. cit.* casus afferunt, in quibus necesse sit in sententia causam exprimere, videlicet in causa appellationis *cap. Cum Berthold. 18. h. tit.* Si Iudex propter ineptitudinem libelli reum absoluit, *c. Examinata. 13. de iudiciis.* Si eundem absoluit non simpliciter, sed ab instantia iudicii. *l. Prope-randum. 13. §. illo. C. de iudic.* Si Iudex sententiando recedat ab ordinario jure. v.g. victum in expensas non condemnet. *auth. de jud. §. oportet. collatione 6.* Si reum absoluat, eo, quod non possideat in iudicio vindicationis *cap. penultimo. de exceptionibus.* Denique sententiæ excommunicationis causa exprimenda est. *c. 1. De sententia excommunicationis in 6.*

Verum Abbas hic generatim defendit traditâ Regulam, quod per se loquendo necesse non est ad sententiæ valorem, vt causa exprimat, licet interdum per accidens, siue ad quosdam effectus id necessarium sit, nam damnatus. v.g. tutor ex vna causa, videlicet ob dolum commissum, efficitur infamis, secus autem, si ob negligentiam à tutela remoueat. *l. Ha enim. 4. ff. de suspect. tutoribus.* vbi tamen dicitur, si in sententia non exprimat causa, quod mitius est, præsumendum esse, vt ob negligentiam tantum amotus censetur. Iudex quoque appellationis causam suæ sententiæ dicere non tenetur, nisi quod æquum sit ad conseruandum Iudicis prioris honorem, si sententia ex nouis actis rescindatur, vt id exprimat. *c. Cum Ioannes. 10. de fide instrum.* & idem ferme est in aliis supradictis casibus, excepto casu latæ excommunicationis, in quo causa necessariò exprimenda est necessitate præcepti, non autem vt aliter sententia non valeat.

Not. IV. Si constet sententiam à Iudice latam esse propter iudiciariam auctoritatem, præsumitur, omnia legitime facta fuisse, ex inde colligit hic *Abb. n. 6.* si testes deponant de actu sententiæ latæ, præsumptionem inde oriri, quod in scripturam redacta fuerit, cum scriptura pertineat ad substantiam sententiæ iudicialis, saltem in causis allicuius momenti. *l. 2. & auth. nisi breues. C. de sent. ex periculo &c.*

Deberent tamen testes de hoc ipso examinari, num audiuerint sententiam ex scriptura recitatam, iuxta *cit. l. 2.* quod si verò ex antecedentis iudicii actis constet, quod testes deposuerint de sententia lata, tum locus est doctrinæ Abb. quod censetur deposuisse de sententia lata legitime, videlicet ex scriptura.

CAPITVLVM XVII.

Cum super &c.

PARAPHRASIS.

Controversia erat inter Episcopum Auriensem

sem & Monasterium Cellæ nouæ super subiectione eius, in ea causa plures sententiæ pro Episcopo latae fuerunt, quibus & Monasterium & Episcopus Ouetensis (cui Monasterium subiectum asse- rebatur) se grauari existimârunt, & idè ad Sedem Apostolicam appellârunt, petentes, vt sententia executioni non mandaretur, sed quia ex parte Monasterij nihil rationale allatum fuit, cur sententia pro Episcopo lata retractari deberet, eam Pontifex in ordine ad Monasterium cõfirmendam esse censuit; at verò si constituerit, appellationem pro Episcopo Ouetensi rationabiliter impositam fuisse, & ad eam prosequendam nuntium intra terminum temporis legitimum fuisse destinatum, executionem sententiæ differendam esse, ne dicta Ouetensis Ecclesia circa possessionem juris erga Monasterium patiatur detrimentum, alioquin verò sententiam, sicuti iustum fuerit, executioni mandandam esse absque Ouetensis Ecclesiæ præiudicio. Quandoquidem hæc non præiudicant isti Ecclesiæ, quo minùs consequi possit, quod rationes eius ostendunt; cum res inter alios acta, ordinariè loquendo, secundùm Canones, alteri obesse non debent.

S V M M A R I V M.

1. Ab eadem sententia potest appellare non tantùm victus, sed etiam tertius, cuius interest.
2. Casus specialis est, in quo cuiilibet appellare licet, tametsi eius non intersit, nempe si aliquis trahatur ad supplicium, quem alius innocentem ostendere velit, tenet appellatio; etiam inuito eo qui trahitur, & mori volente.
3. Appellationes in causis criminalibus in Imperio non recipiuntur.
4. Principali in causa succumbente, etiam appellationis, potest tamen is cuius inter est, à sententia legitime appellare, suspensa eius executione, dum huius causa cognita sit.
5. Appellatio tamen hæc fieri debet intra decennium, doceri etiam quòd appellantis in-

tersit, & adsit causa rationabilis appellandi.

Not. I. A sententia inter aliquos lata, alius appellare potest, cuius inter est, seu cui ex sententia præiudicium aut damnum proueniret, tametsi ipse iudicio non interfuerit *l. à sententia. s. ff. de appell. consentit cap. Cum inter. 16. de electione.* vbi dicitur, appellationem ei concessam non esse, cuius non interest, vnde per sensum contrarium colligitur, si alicuius intersit, appellationem ipsi concedi.

His adde, esse casum specialem in quo cuiilibet appellare licet, tametsi eius non intersit, videlicet: si aliquis ad supplicium trahatur, quem alius innocentem esse ostendere velit, idè que differendum supplicium esse dicat, tametsi is, qui trahitur, inuitus sit, seu mori malit. *l. 6. ff. eodem.* Vbi dicitur, quòd non tantùm ei, qui ad supplicium ducitur, procurare permittitur, verùm alii quoque nomine eius, tametsi resistat, qui damnatus est, & perire festinans. vbi *gl. Marg.* admonet, idè confitentè, se occidisse hominem, non puniri, prætextu confessionis, nisi constet de corpore occiso, quia non auditur petire volens.

Pro pleniore intellectu videri potest *l. 2. C. Quorum appellationes non recipiuntur.* vbi habetur in duobus casibus, appellationem recipi post latam sententiam, in tali criminali causa; videlicet si conuictus Reus dicatur, sed non confessus, aut si confessus sit ob tormentorum metum; Veruntamen in Imperio appellationes in causis criminalibus ferme non recipiuntur.

Not. II. Tametsi is, qui principalem causam egit, succumbat, seu sententiam contra se ferat, tamen id non debet obesse alteri, qui sua interesse ait; & idè à latâ sententia legitime appellat; imò tametsi is, cuius causâ principaliter agitur, etiam appellauit, & in causa appellationis succumbat, non debet tamen sententia executioni mandari, donec & ipsius causa, qui ob interesse suum appellauit, etiam audita sit. Veruntamen necesse est, vt intra tempus legitimum, videlicet 10. dierum, appellatio fiat, & doceatur in-

interesse eius, qui appellat; denique ad esse causam rationabilem appellandi: nam jure ordinario nemini conceditur appellatio, præter eos, inter quos causa acta fuit, cum itaque iste, cuius interest, jure speciali veniat, ostendere debet rationabilem subesse causam, sicut in simili *sup. inc. Quod ad. 15. h. tit.*

Quod si verò vnum ex his desit, quia intra 10. dies is, cuius interest, appellare intermisit, vel causam rationabilem docere non potuit, tum distinguendum, num sciverit, an ignoraret causam agi & sententiam latam esse; si ignoravit, certum est, quod ipsi nullo modo præiudicari debeat, quare sententia executioni mandanda non est, si is in possessione. v. g. subiectionis existat, quia præiudicium ei fieret, si possessio auferretur, id est, Clerici, qui hæctenus obedientiam & fidelitatem Episcopo Ovetensi præstiterunt, nunc Auriensi Episcopo præstare juberentur. *arg. cap. Veniens. 38. juncta gl. verb. utraque pars. de testibus.* Sin autem scivit & tacuit, aut si intra tempus legitimum non appellavit, tunc executio fieri debet, salva tamen proprietatis quæstione, si causam ipsemet in iudicio petitorio deducere velit; nõ enim obstat ei res iudicata, quia, quæ inter alios acta sunt, aliis nocere nõ debent, & hæc est interpretatio *Gl. communiter recepta hic verb. non noceat. Ioan. And. n. 11. Imol. n. 2.* ubi aiunt: quod in hoc casu præiudicium fiat quoad possessorium, non item quoad jus proprietatis, quamvis contrarium doceat hic *Abb. n. 7.* neque quoad possessionem præiudicium fieri oportere, ideòque executionem etiam tali casu differendam esse: sed communis interpretatio aperte colligitur ex textu, quando dicitur: si Episcopus Ovetensis ob causam rationabilem & iutra tempus legitimum appellavit, executionem sententiæ differendam esse, ne Ecclesia eius circa possessionem detrimentum patiatur: alioquin (id est, si non intra legitimum tempus appellatũ sit) executioni mandandam esse sententiam, tamen sine præiudicio Ecclesiæ Ovetensis quo minus ipsa suas rationes & jura postea proponere possit.

Neque mirum videri debet, quod in hæc causa subiectionis executio fiat, cum præiudicio possessionis, partim quia sibi imputare debet possessor, quod causam agi passus est, sententiam ferri, & in rem iudicatam transire, partim quia possessio non nisi indirectè & per consequentiam ei auferitur, eò quod Ecclesia duobus subdita esse non possit, ac proinde dum vni Episcopo obedientiam præstare cogitur, alteri quodammodo subtrahitur.

CAPITVLVM XVIII.

Cùm Berchtholdus &c.

PARAPHRASIS.

Berchtholdus miles pagum suum P. militi hypothecæ nomine obligavit, mortuo P. hæres & nepos eius A. vacante Ecclesiâ eius loci D. Clericum præsentavit, afferens jus patronatũs ad ipsum vnâ cum bonorum universitate transiisse, ea propter Archidiaconus dictum D. ex Episcopi consensu instituit, inducens ipsum in possessionem corporalem, sed & Berchtholdus fundi Dominus Sacerdotem T. Episcopo præsentavit, qui tamen eum non admittit; quapropter dictus T. litem movit D. coram Remensi Episcopo Apostolicæ Sedis Legato, qui illam Iudicibus quibusdam delegavit eâ formâ, vt causam examinatam & instructam ad ipsum remitterent: sed cùm D. Clericus cum attestationibus suis adveniret, T. autem nec per se, nec per Procuratorem ad constitutum ipsi terminum compareret, Archiepiscopus inspectis dicti Clerici attestationibus, eum ab impetitione Sacerdotis judicialiter absoluit, eidem silentium super Ecclesia memorata indicens, postea verò idem T. ad Archiepiscopum iutra breve tempus accedens, justam absentię causam allegavit. Tunc Archiepiscopus Argentino electo Episcopo, & quibusdam aliis per literas mandavit, vt si justam coram eis absentię causam ostenderit, priorem sententiam nullius roboris esse